

Sygn. akt III AUa 453/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Marcjanna Górską (spr.)
Protokolant: st. prot. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2013 r. w Lublinie

sprawy H. S.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji wnioskodawcy H. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 26 lutego 2013 r. sygn. akt VIII U 1729/12

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję i ustala, że ubezpieczenie społeczne rolników H. S. nie ustało od dnia 1 kwietnia 2005 roku.

Sygn. akt III AUa 453/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lutego 2012 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowego H. S. od dnia 1 kwietnia 2005 roku.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że H. S. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i dodatkowo prowadził działalność gospodarczą, w związku z tym był zobowiązany po rozliczeniu roku podatkowego do złożenia Kasie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok w terminie do dnia 14 lutego każdego roku. Ponieważ wymaganego zaświadczenia nie złożył i nadal była prowadzona pozarolnicza działalność gospodarcza, to spowodowało to ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału.

W odwołaniu od tej decyzji H. S. domagał się jej zmiany i przywrócenia do ubezpieczenia społecznego rolników. Przyznając fakt prowadzenia działalności gospodarczej i odprowadzania z tego tytułu podatku do Urzędu Skarbowego podniósł, że nie poinformował KRUS o prowadzeniu działalności, gdyż nie był świadomy takiego obowiązku.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2013 roku Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

Sąd ten ustalił, że H. S. od dnia 1 stycznia 1991 roku do 1 maja 1991 roku i od 1 września 1991 roku do 31 grudnia 1991 roku oraz od 1 października 1992 roku do nadal podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników prowadząc działalność rolniczą na gruntach o powierzchni 9,5 ha (obecnie 6,5 ha).

W dniu 14 listopada 2011 roku organ rentowy otrzymał odpis wniosku o wpis do centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej, z którego wynikało że H. S. z dniem 7 listopada 2011 roku zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej prowadzonej od 24 stycznia 2003 roku polegającej na przewozie mleka od rolników do punktu skupu.

W zaświadczeniu wydanym przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w K. wskazano, że ubezpieczony figuruje w ewidencji podatników jako osoba, która zgłosiła prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 24 stycznia 2003 roku do 7 listopada 2011 roku w zakresie przewozu mleka do punktu skupu opłacając zryczałtowany podatek (karta podatkowa) wynoszący miesięcznie 30 zł w latach 2003 – 2008, 31 zł w 2009 roku oraz 32 zł w latach 2010 – 2011.

Sąd wskazał, że H. S. w okresie od 2 maja 1991 roku do 31 sierpnia 1991 roku oraz od 1 stycznia 1992 roku do 30 września 1992 roku podlegał innemu ubezpieczeniu. W tym czasie był zatrudniony w (...) Spółdzielni (...) w K. jako wozak mleka do punktu skupu mleka w P.. Od 1 października 1992 roku ubezpieczony nadal wykonywał usługi przewozu mleka do punktu skupu w P. na podstawie porozumienia zawartego z (...) w K. w dniu 2 grudnia 1992 roku otrzymując wynagrodzenie wykazane w kartotekach zarobkowych. Jednocześnie H. S. prowadził rolniczą działalność we własnym gospodarstwie rolnym. Usługi przewozu mleka z własnej hodowli i od innych rolników do punktu skupu mleka w P. wnioskodawca wykonywał na mocy zawartych z OSM w K. porozumień do 24 stycznia 2003 roku.

W dniu 17 stycznia 2003 roku ubezpieczony zgłosił do ewidencji prowadzonej przez Urząd Gminy w U. prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie „przewóz mleka od rolników do punktu skupu”. Usługi wykonywane były na rzecz OSM w K., zaś od lipca 2004 roku na rzecz (...) Spółdzielni (...) w O.. Wnioskodawca do punktu skupu dowoził mleko z własnej hodowli a przy okazji zabierał mleko od innych rolników. Początkowo z 10 – 12 gospodarstw, a w ostatnich latach z 3 - 4. Rolnicy likwidowali działalność w zakresie produkcji mleka ze względu na jej nieopłacalność. Mleko w bańkach przewoził zaprzęgiem konnym, a później ciągnikiem lub samochodem osobowym.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że o konieczności zarejestrowania działalności gospodarczej w zakresie usług przewozu mleka do punktu skupu poinformowała wnioskodawcę instruktorka w punkcie skupu mleka w P.. Działalność gospodarczą zarejestrował, ale nadal jego głównym źródłem utrzymania i zajęcia było prowadzenie gospodarstwa rolnego – produkcja roślinna i hodowla zwierząt; krów mlecznych oraz trzody chlewnej. Zaprzestał wykonywania usług przewozu mleka do punktu skupu, gdyż podobnie jak inni rolnicy znacznie ograniczył hodowlę krów mlecznych. Działalność gospodarcza w zakresie przewozu mleka do punktu skupu była marginalna, przynosiła wnioskodawcy niewielkie dochody, a mianowicie w roku 2003 – 7760,40 zł, 2004 – 7200,30 zł, 2005 – 5264,40 zł, 2006 – 3697,50 zł, 2007 – 3773,10 zł, 2008 – 3843,60 zł, 2009 – 2625,25 zł, 2010 – 1927,10 zł, 2011 – 2152,75 zł. Nadto Sąd wskazał, że wnioskodawca od 1991 roku podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie i opłacał regularnie należne składki. O konieczności zgłoszenia prowadzonej działalności gospodarczej do KRUS nie wiedział i nie był poinformowany ani przez pracowników spółdzielni mleczarskiej ani też przez organ rentowy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy cytując przepisy art. 7 ust. 1 pkt. 1 i 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt. 1 i 2 i ust. 3 w związku z art. 6 pkt. 1, 2 i 13 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst

jedn. Dz. U. z 2008 r. nr 50, poz. 291 ze zm.) stwierdził, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu wyklucza podleganie ubezpieczeniu rolniczemu.

Jedyny wyjątek od tej zasady przewiduje art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wprowadzony ustawą zmieniającą z dnia 12 września 1996 r. (Dz. U. nr 124, poz. 585) i wielokrotnie nowelizowany.

Sąd pierwszej instancji zauważył, iż niewątpliwym jest, że H. S. wykonując usługi przewozu mleka do punktu skupu i prowadząc równolegle działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym nie złożył stosownego oświadczenia, co powodowało, że nadal był traktowany przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jako osoba podlegająca obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników.

Sąd Okręgowy zauważył, że wymieniony wyżej art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników został zmieniony ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 91, poz. 873), z mocą obowiązującą od 2 maja 2004 roku. Stosownie do ust. 5 tego przepisu, rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności podlegający ubezpieczeniu zobowiązany był po rozliczeniu roku podatkowego złożyć w KRUS zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok do dnia 14 lutego każdego roku. Z kolei ust. 7 art. 5a stanowił, że niezachowanie terminu do złożenia zaświadczenia właściwego organu podatkowego, o ile nadal prowadzona była pozarolnicza działalność gospodarcza było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć to zaświadczenie.

Nadto w świetle art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 2 kwietnia 2004 r. (obecnie art. 5a ust. 1 pkt. 5 ustawy w redakcji wprowadzonej aktem nowelizującym z dnia 1 lipca 2005 r.) jedną z materialnych przesłanek dopuszczalności wyboru ubezpieczenia społecznego rolników przez rolnika (domownika) prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą jest wysokość należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej, nie przekraczająca kwoty 2.528 zł. Natomiast w myśl art. 5a ust. 5 i 7 (obecnie art. 5a ust. 3, 4 i 6) ustawy udokumentowanie rozmiarów podatku następowało i następuje przez złożenie w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaświadczenia właściwego Naczelnika Urzędu Skarbowego w terminie do 14 lutego (obecnie 31 maja) każdego roku podatkowego, a skutkiem niedopełnienia tego obowiązku jest ustanie rolniczego ubezpieczenia społecznego z końcem kwartału, w którym rolnik (domownik) powinien był złożyć stosowny dokument.

Odnosząc powyższe wywody do rozpoznawanej sytuacji faktycznej, Sąd pierwszej instancji podkreślił, że niekwestionowanym faktem jest, że H. S. z tytułu wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej opłacał podatek ryczałtowy w kwotach wykazanych w zaświadczeniu Naczelnika Urzędu Skarbowego w K. z dnia 11 stycznia 2012 roku i podatek ten nie przekraczał kwoty 2.528 zł. Niekwestionowany także jest fakt, że H. S. mimo obowiązku nie przedłożył do dnia 14 lutego 2005 roku zaświadczenia właściwego Urzędu Skarbowego o wysokości należnego podatku za poprzedni rok podatkowy.

W tej sytuacji, stosownie do treści art. 5a ust. 7 ustawy ustalo rolnicze ubezpieczenie społeczne wnioskodawcy albowiem wskazany termin dokonania tej czynności jest terminem prawa materialnego.

Sąd Okręgowy wskazał, że podnoszona przez skarżącego okoliczność, że nie był pouczony o zmianie przepisów dotyczących ubezpieczenia społecznego rolników prowadzących działalność gospodarczą jest bez znaczenia albowiem przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przewidują zależności ustania ubezpieczenia rolniczego od prawidłowego pouczenia zainteresowanego rolnika o okolicznościach mających znaczenie dla tego rodzaju ubezpieczeń oraz doręczenia takiego pouczenia.

Jednocześnie Sąd zauważył, że wprawdzie w myśl art. 62 ust. 1 pkt. 4 cyt. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, KRUS ma obowiązek informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z

ustawy oraz propagowania działalności Kasy, jednakże obowiązek informowania, a pouczenie ze wskazaniem skutków prawnych to dwie różne rzeczy.

Składając oświadczenie, o którym mowa w art. 5a rolnik powinien być zgodnie z art. 39a ustawy pouczony o skutkach prawnych tego oświadczenia o czym zamieszcza się stosowną informację na wydanej decyzji. Rzecz jednak w tym, że ubezpieczony rozpoczynając prowadzenie pozarolniczej działalności takiego oświadczenia nie złożył ani w styczniu 2003 r. ani też po zmianie przepisów dokonanych ustawą z 2 kwietnia 2004 r., dlatego też nie został pouczony o skutkach prawnych niezłożenia zaświadczenia o wysokości należnego podatku. Ponadto zmiany w ustawie były rozpowszechniane w środkach masowego przekazu i były ogólnie znane.

Z tych względów i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył ubezpieczony H. S.. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu:

- naruszenie prawa materialnego, t.j. art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 maja 2004 roku przez błędną wykładnię tego przepisu i przyjęcie, że niezłożenie przez H. S. w placówce KRUS w terminie do dnia 14 lutego 2005 roku zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego z tytułu działalności gospodarczej za miniony rok bezwzględnie prowadziło do wyłączenia skarżącego z ubezpieczenia rolniczego,

- naruszenie przepisów prawa procesowego, t.j. art. 233 k.p.c. wobec braku wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, a w szczególności dowodów z zeznań skarżącego H. S., zeznań świadków: H. W., J. S. i S. T. stwierdzających okoliczności wskazujące na sposób i zakres prowadzonej działalności gospodarczej oraz jej marginalny charakter w stosunku do działalności rolniczej, a także pominięcie wnioskowanego dowodu z akt dołączonej sprawy Sądu Okręgowego w Lublinie VIII U 1617/07, a w szczególności dowodu z zeznań świadka E. O..

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji Prezesa KRUS i ustalenie, że H. S. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 kwietnia 2005 roku do 7 listopada 2011 roku.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł między innymi, że nie był świadomy obowiązków wynikających z faktu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej. Działalność ta miała marginalny charakter w stosunku do prowadzonej przez niego działalności rolniczej. Podatek należny z tytułu tej działalności gospodarczej w 2004 roku i w latach następnych nie przekraczał kwot granicznych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja zasługuje na uwzględnienie albowiem trafne okazały się podniesione w niej zarzuty. Słusznie skarżący wywodzi, że Sąd pierwszej instancji nie dokonał wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, a w konsekwencji w swoich ustaleniach pominął okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

W rozpoznawanej sprawie niewątpliwym jest, że H. S. urodzony (...) podlegał ubezpieczeniu rolniczemu od 1 stycznia 1983 roku, z przerwami w okresach od 2 maja 1991 roku do 31 sierpnia 1991 roku i od 1 stycznia 1992 roku do 30 września 1992 roku, prowadząc działalność rolniczą na gruntach o powierzchni 9,5 ha (obecnie 6,5 ha).

Wątpliwości nie budzi także fakt, że od 24 stycznia 2003 roku do 6 listopada 2011 roku wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą wpisaną do ewidencji tej działalności prowadzonej przez Wójta Gminy U., polegającą na przewozie mleka od rolników do punktu skupu i z tego tytułu uiszczał podatek w formie karty podatkowej w wysokości 30 zł miesięcznie w latach 2003-2008, 31 zł miesięcznie w 2009 roku i 32 zł miesięcznie w latach 2010-2011. Bezsprzeczne także jest, że wnioskodawca nie poinformował Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o podjęciu z dniem 24 stycznia 2003 roku działalności gospodarczej, jak też, że do dnia 14 lutego 2005 roku nie złożył Kasie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za rok ubiegły.

Kwestią sporną natomiast był fakt podlegania wnioskodawcy ubezpieczeniu społecznemu rolników po dacie 1 kwietnia 2005 roku, pomimo prowadzenia w dalszym ciągu działalności gospodarczej.

W rezultacie zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy posiadała ocena prawna zaistniałych w sprawie okoliczności faktycznych, a mianowicie czy okoliczności te spowodowały ex lege ustanie ubezpieczenia rolniczego wnioskodawcy stosownie do treści art. 5a ust. 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wymieniony przepis w ówczesnym brzmieniu stanowił, że niezachowanie terminu, o którym mowa w ust. 5 (niezłożenie w terminie do dnia 14 lutego zaświadczenia właściwego organu podatkowego należnego podatku za miniony rok), o ile nadal prowadzona jest pozarolnicza działalność gospodarza, jest równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć zaświadczenie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo określając istotę sprawy, jak też przedstawiając poprawnie obszerną analizę zagadnienia dotyczącego warunków podlegania ubezpieczeniu rolniczemu przez rolników prowadzących jednocześnie działalność gospodarczą, powołując się przy tym na orzecznictwo Sądu Najwyższego, pominął jednak okoliczności, które w efekcie podważają prawidłowość jego ustaleń, a w dalszej kolejności ich ocenę prawną.

Mianowicie, Sąd pierwszej instancji przyjął, że wnioskodawca nie został pouczone o skutkach prawnych niezłożenia zaświadczenia o wysokości należnego podatku do dnia 14 lutego następnego roku ponieważ rozpoczynając prowadzenie działalności rolniczej nie złożył Kasie stosownego oświadczenia w tym przedmiocie i w rezultacie organ rentowy nie posiadał wiedzy co do prowadzenia przez wnioskodawcę takiej działalności. W takiej sytuacji, według Sądu, niepouczenie wnioskodawcy przez organ rentowy o wskazanych wyżej obowiązkach było zawinione przez wnioskodawcę i jako takie nie może usprawiedliwiać uchybienia omawianego terminu.

Sąd Okręgowy dokonując takiej oceny działania wnioskodawcy, nie uwzględnił jednak faktu, że H. S. nigdy nie został pouczone przez Kasę o jakichkolwiek obowiązkach w stosunku do organu rentowego. Jak wynika bowiem z materiału dowodowego sprawy w stosunku do wnioskodawcy nie była wydana decyzja obejmująca go rolniczym ubezpieczeniem społecznym z pouczeniem o treści art. 37 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, t.j. o obowiązku informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie rolniczemu ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.

Pouczenie takie, co jest z urzędu wiadomym Sądowi Apelacyjnemu, znajduje się we wszystkich wzorcowo opracowanych decyzjach dotyczących objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników.

W rezultacie, nie będąc pouczone, wnioskodawca bez jakiegokolwiek swojej winy nie poinformował Kasy o podjęciu działalności gospodarczej, a tym samym nie można przyjąć, wbrew odmiennemu stanowisku Sądu pierwszej instancji, że brak skierowanej do niego informacji pozwanej Kasy o zmianie przepisów z dniem 2 maja 2004 roku, w sytuacji, gdy informacje takie wraz z wyjaśnieniami, jak zauważył Sąd Okręgowy, były wysyłane do innych ubezpieczonych, jest zawinione przez wnioskodawcę. W rezultacie nie powinien ponosić dotkliwych konsekwencji wynikających z ówczesnego art. 5a ust. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zauważyć należy, iż analogiczny pogląd, akceptowany przez Sąd Apelacyjny, wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2008 roku, I UK 238/07 (LEX nr 448177), w którym stwierdzono, że „osiąganie przez ubezpieczonego rolnika dochodów z tytułu wznowionej pozarolniczej działalności gospodarczej, od których podatek dochodowy za poprzedni rok podatkowy nie przekraczał rocznej kwoty granicznej (2.528 zł w 2005 r.), nie może prowadzić do pozbawienia go rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego, jeżeli nie został wyraźnie pouczone o skutkach prawnych nieterminowego złożenia zaświadczenia o wysokości należnego podatku od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej”. Do podobnej konkluzji prowadzą także rozważania Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku

z dnia 2 lutego 2012 roku, III UK 51/11 (LEX nr 1213416), aczkolwiek prowadzone w odmiennym stanie faktycznym, w efekcie doprowadziły do innego rozstrzygnięcia.

Reasumując powyższe Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok wydany został z naruszeniem wskazanego w apelacji prawa materialnego, co w konsekwencji prowadzić musiało do jego zmiany oraz zmiany poprzedzającej go decyzji organu rentowego.

Z tych względów i na podstawie art. 386 § 1 kpc orzeczono jak w wyroku.